

PRAVILNIK

O USLOVIMA ZA DOBROBIT ŽIVOTINJA U POGLEDU PROSTORA ZA ŽIVOTINJE, PROSTORIJA I OPREME U OBJEKTIMA U KOJIMA SE DRŽE, UZGAJAJU I STAVLJAJU U PROMET ŽIVOTINJE U PROIZVODNE SVRHE, NAČINU DRŽANJA, UZGAJANJA I PROMETA POJEDINIH VRSTA I KATEGORIJA ŽIVOTINJA, KAO I SADRŽINI I NAČINU VOĐENJA EVIDENCIJE O ŽIVOTINJAMA

("Sl. glasnik RS", br. 6/2010 i 57/2014)

I OSNOVNE ODREDBE

Član 1

Ovim pravilnikom se propisuju bliži uslovi za dobrobit životinja u pogledu prostora za životinje, prostorija i opreme u objektima u kojima se drže, uzgajaju i stavljaju u promet životinje u proizvodne svrhe, način držanja, uzgajanja i prometa pojedinih vrsta i kategorija životinja, kao i bliža sadržina i način vođenja evidencije o kretanju, ishrani lečenju, uginućima i proizvodnji životinja.

Član 2

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sledeće značenje:

- 1) *tele* jeste goveče do šestog meseca starosti;
- 2) *svinja* jeste životinja vrste *suidae* bilo koje starosti, koja se drži radi uzgoja ili tova;
- 3) *nerast* jeste polno zreli mužjak svinje, namenjen uzgoju;
- 4) *nazimica* jeste polno zrela ženka svinje koja se još nije prasila;
- 5) *krmača* jeste ženka svinje koja se prasila najmanje jedanput;
- 6) *sisanče* jeste prase od rođenja do zalučenja;
- 7) *zalučeno prase* jeste prase od zalučenja do 10 nedelja starosti;
- 8) *tovljenik* jeste prase od desete nedelje starosti do klanja i/ili polne zrelosti;
- 9) *kokoška nosilja* jeste životinja vrste *Gallus gallus*, koja je dostigla polnu zrelost za nošenje jaja i odgaja se za proizvodnju konzumnih jaja;
- 10) *pile za tov* jeste životinja vrste *Gallus gallus* namenjena za proizvodnju mesa;
- 11) *jato* jeste grupa pilića koja se drži smeštena u isto vreme u jednoj smeštajnoj jedinici objekta;

12) *gnezdo* jeste odvojen prostor za nošenje jaja, za kokošku ili grupu kokošaka (grupno gnezdo), čiji pod ne sme da bude od žičane mreže;

13) *prostirka* jeste bilo koji materijal koji odgovara etološkim potrebama životinja;

14) *gustina naseljenosti* jeste ukupna telesna masa (živa vaga) pilića za tov odnosno kokošaka nosilja koji su smešteni u isto vreme, u istom prostoru ili prostoriji, po kvadratnom metru korisne površine;

15) *korisna površina za kokošku nosilju* jeste površina širine najmanje 30 cm, visine najmanje 45 cm, nagiba do 14%, pri čemu se površina za gnezdo ne uračunava u korisnu površinu;

16) *korisna površina za piliće za tov* jeste površina prekrivena prostirkom, dostupna pilićima u bilo koje vreme koju vlasnik obezbeđuje za dobrobit životinje;

17) *nivo dnevnog mortaliteta* jeste broj pilića za tov koji su uginuli u objektu istog dana i/ili koji su lišeni života iz zdravstvenih ili drugih razloga, podeljen sa ukupnim brojem pilića za tov u objektu, u jednom danu, pomnožen sa 100;

18) *nivo kumulativnog dnevnog mortaliteta* jeste zbir nivoa dnevnih mortaliteta.

II USLOVI ZA DOBROBIT ŽIVOTINJA U POGLEDU PROSTORA, PROSTORIJA I OPREME

Član 3

Vlasnici, odnosno držaoci životinja obezbeđuju sve neophodne uslove za dobrobit životinja u pogledu prostora, prostorija i opreme u objektima u kojima se drže, uzgajaju i stavljaju u promet životinje u proizvodne svrhe (u daljem tekstu: objekti) da bi se sprečio nepotreban bol, povrede, patnje i bolest životinja.

Sve životinje kontrolišu se u vremenskim razmacima koji osiguravaju njihovu zaštitu i dobrobit, a najmanje jedanput dnevno.

Član 4

Za bolesne, povređene i iscrpljene životinje potrebno je obezbediti prostorije, odnosno prostor sa suvom i udobnom prostirkom koji je odvojen od drugih životinja.

Član 5

Objekti i oprema u objektima treba da budu izrađeni od materijala koji nije štetan za zdravlje životinja, da nemaju oštre rubove ili izbočene delove koji mogu da prouzrokuju povrede životinja i da se lako održavaju, čiste, peru i dezinfikuju.

Temperatura i vlažnost vazduha, ventilacija, koncentracija štetnih gasova i prašine u vazduhu i intenzitet buke u objektima u kojima borave životinje moraju da budu u granicama koje nisu štetne za životinje, a imajući u vidu vrstu i kategoriju životinja.

Član 6

Objekti moraju da budu dovoljno osvetljeni, fiksno ili prenosno, prirodno ili veštački, tako da obezbeđuju uslove za nadzor i pregled životinja u bilo koje doba dana ili noći.

U slučaju kada je objekat veštački osvetljen potrebno je obezbediti vreme za odmor životinja, kada one moraju da budu u mraku, u skladu sa fiziološkim potrebama životinja.

Član 7

Životinje moraju da budu zaštićene od nepovoljnih vremenskih prilika i drugih opasnosti za njihovo zdravlje.

Član 8

Vlasnik, odnosno držalac životinje mora jednom dnevno da obezbedi pregled automatske i mehaničke opreme koja ima uticaj na zdravlje i dobrobit životinja.

Ako se uoči kvar na opremi, on se otklanja što je pre moguće, a dok se kvar ne otkloni zdravlje i zaštita dobrobiti životinja obezbeđuju se na drugi adekvatan način.

U objektu koji se veštački provetrava obezbeđuje se i rezervni sistem provetravanja koji je, do otklanjanja kvara na glavnom sistemu, dovoljan za očuvanje zdravlja i zaštitu životinja.

Kada se objekat veštački provetrava obezbeđuje se alarmni sistem, koji upozorava lice koje se brine o životinjama o kvaru u sistemu za provetravanje.

Alarmni sistem se redovno održava i proverava u skladu sa uputstvom proizvođača.

Član 9

Voda mora da bude dostupna svim životinjama u dovoljnim količinama ili se njihove potrebe za vodom obezbeđuju na drugi odgovarajući način.

Životinjama se, radi očuvanja njihovog zdravlja i dobrobiti, obezbeđuje primerena hrana preko odgovarajuće opreme, u dovoljnim količinama i vremenskim razmacima, koja odgovara njihovoj starosti i vrsti, etološkim i fiziološkim potrebama.

Hrana ili voda ne sme da se nudi životinjama na način koji izaziva nepotrebnu patnju i povrede.

Oprema za napajanje i hranjenje mora da bude izrađena i postavljena tako da spreči kontaminaciju hrane i vode, a ozlede životinja zbog guranja pri hranjenju i napajanju svede na najmanju moguću meru.

III NAČIN DRŽANJA, UZGAJANJA I PROMETA POJEDINIH VRSTA I KATEGORIJA ŽIVOTINJA

1. Način držanja i uzgajanja teladi

Član 10

U objektima u kojima je smeštena telad, podovi treba da budu glatki ali ne klizavi, površine podova treba da budu tvrde, ravne i stabilne i izgrađene tako da ne prouzrokuju povrede i patnju za vreme stajanja ili ležanja i da odgovaraju veličini i težini teladi.

Prostor za ležanje treba da bude udoban, čist i suv i da ne deluje štetno na telad.

Za telad mlađu od dve nedelje, mora da se obezbedi čista, suva i neškodljiva prostirka.

Prostor, prostorije i oprema odnosno objekat u kojima se drži i uzgaja telad moraju redovno da se čiste i dezinfikuju i da se redovno uklanja feces, urin i ostaci hrane.

Član 11

Telad starija od osam nedelja drži se u grupi.

Svako tele mora da ima dovoljno prostora da može da se okrene, ustane i legne i za njega mora da se obezbedi najmanja površina poda u odnosu na telesnu masu, i to:

- 1) 1,5 m² za tele koje ima manje od 150 kg žive vage;
- 2) 1,7 m² za tele od 150 kg do 220 kg žive vage;
- 3) 1,8 m² za tele koje ima više od 220 kg žive vage.

Telad može da se drži u individualnim boksovima, kad veterinar odredi, zbog zdravstvenih ili etoloških razloga.

Individualni boksovi za telad koja se u njima drži iz etoloških razloga moraju da imaju pregrade koje omogućuju da se telad međusobno vidi i dodiruje.

Širina individualnog boksa mora da bude najmanje jednaka visini grebena teleta, mereno u stojećem položaju, a dužina individualnog boksa najmanje jednaka dužini teleta, računajući od vrha nosa do zadnjeg ruba sedne kosti, pomnoženo sa 1,1.

Vlasnik, odnosno držalac koji uzgaja manje od šest teladi mora da obezbedi samo uslove iz stava 2. ovog člana.

Član 12

Telad ne sme da bude sve vreme u mraku.

U objektima u kojima se drži telad mora da bude obezbeđeno prirodno ili veštačko osvetljenje u skladu sa fiziološkim i potrebama ponašanja teladi, koje omogućuje da u svakom trenutku može da se obavi pregled teladi.

Veštačko osvetljenje mora da odgovara prirodnom osvetljenju i da se obezbedi u periodu od 9 do 17 časova.

Član 13

Telad ne sme da se drži vezana i ne sme da joj se stavlja brnjica.

Telad koja se drži u grupi može da bude vezana samo dok se hrani mlekom ili mlečnim zamenama, ne duže od jednog sata.

Oprema za vezivanje ne sme da izazva povredu teladi i da bude zategnuta, a mora da omogućava nesmetano ustajanje, ležanje, stajanje i negu tela.

Opremu za vezivanje treba redovno pregledati.

Član 14

Ishrana i napajanje teladi mora da bude primerena starosti, težini i fiziološkim potrebama životinja u cilju njihovog zdravlja i dobrobiti.

Za telad mora da se obezbedi:

- 1) hrana koja sadrži dovoljno gvožđa, čime se osigurava prosečna vrednost krvnog hemoglobina od najmanje 4,5 mmol/l;
- 2) ishrana najmanje dva puta dnevno i da sva telad u grupi istovremeno ima nesmetan pristup hrani, ako im hrana nije stalno dostupna ili se hrane bez upotrebe automatske opreme za pojedinačnu raspodelu hrane;
- 3) da svako tele primi kravliji kolostrum što pre nakon telenja, a svakako u prvih šest sati života;
- 4) sveža i čista voda za piće sve vreme u slučaju visoke spoljne temperature ili kada je telad bolesna.

Za telad stariju od dve nedelje pored uslova iz stava 2. ovog člana mora da se obezbedi:

- 1) vlaknasta hrana primerenog kvaliteta koju mogu da konzumiraju kada žele, s tim da se količina ove hrane povećava dnevno, počev od 50 g do 250 g za telad od 8 do 20 nedelja starosti;
- 2) da imaju pristup svežoj, čistoj i u dovoljnoj količini vode za piće ili da se njihova potreba za tečnošću zadovolji drugom, za napajanje primerenim tečnošću.

Član 15

Vlasnik, odnosno držalac životinje mora da obezbedi pregled teladi u objektu najmanje dva puta dnevno.

2. Način držanja i uzgajanja svinja

2.1. Način držanja i uzgajanja svih kategorija svinja

Član 16

U objektima gde su smeštene svinje podovi treba da budu glatki, ali ne klizavi.

Površine podova koje nisu pokrivene prostirkom treba da budu tvrde, ravne, stabilne i izgrađene tako da ne prouzrokuju povrede i patnju za vreme stajanja ili ležanja i da odgovaraju veličini i težini svinja.

Svinje treba da imaju pristup ležištu, a ležište treba da bude udobno, čisto i suvo tako da ne deluje štetno na svinje.

Prostor u kome se drže i uzgajaju svinje treba da bude takav da svinje mogu međusobno da se vide.

Član 17

Zalučena prasad, tovljenici, suprasne nazimice i krmače drže se u grupi.

Za svako zalučeno prase ili tovljenika mora da se obezbedi najmanja površina poda u odnosu na telesnu masu, i to:

- 1) 0,15 m² za životinju koja ima manje od 10 kg žive vage;
- 2) 0,20 m² za životinju od 10 kg do 20 kg žive vage;
- 3) 0,30 m² za životinju od 20 kg do 30 kg žive vage;
- 4) 0,40 m² za životinju od 30 kg do 50 kg žive vage;
- 5) 0,55 m² za životinju od 50 kg do 85 kg žive vage;
- 6) 0,65 m² za životinju od 85 kg do 110 kg žive vage;
- 7) 1,00 m² za životinju koja ima više od 110 kg žive vage.

Najmanja površina poda koja mora da se obezbedi za svaku suprasnu nazimicu iznosi 1,64 m², a za svaku krmaču 2,25 m².

Ako se u grupi nalazi manje od šest suprasnih nazimica i/ili krmača, površina poda iz stava 3. ovog člana uvećava se za 10% po životinji.

Ako se u grupi nalazi 40 i više suprasnih nazimica i/ili krmača, površina poda iz stava 3. ovog člana može biti manja za 10% po životinji.

Za svaku suprasnu nazimicu mora da bude obezbeđen čvrst pod u površini od najmanje 0,95 m² od površine poda iz stava 3. ovog člana, a za svaku suprasnu krmaču čvrst pod u površini od najmanje 1,30

m² od površine poda iz stava 3. ovog člana, a najviše 15% površine poda mogu da zauzimaju drenažni otvori.

Član 18

Za pojedine kategorije svinja koje se drže na podu sa betonskim rešetkama, potrebno je obezbediti da najveći razmak između rešetki, iznosi:

- 1) za sisančad 11 mm;
- 2) za zalučenu prasad 14 mm;
- 3) za tovljenike 18 mm;
- 4) za nazimice i krmače 20 mm.

Najmanja širina betonskih rešetki iz stava 1. ovog člana za sisančad i zalučenu prasad iznosi 50 mm, a za tovljenike, nazimice i krmače 80 mm.

Član 19

Svinje ne smeju da se drže sve vreme u mraku.

U objektima sa veštačkim osvetljenjem svinjama je potrebno obezbediti osvetljenje od najmanje 40 luksa (lx), najmanje osam sati dnevno.

Član 20

U objektima u kojima se drže svinje buka ne sme da bude viša od 85 decibela (dB) i treba izbegavati stalnu i iznenadnu buku.

Član 21

Svinje koje su agresivne prema drugim svinjama drže se u individualnim boksovima koji su dovoljno veliki da svinja može da se bez teškoća okrene, ustane i legne.

Član 22

Svinje moraju da se hrane najmanje jednom dnevno.

Svinje moraju da budu istovremeno nahranjene ako im hrana nije stalno dostupna ili se hrane bez upotrebe automatskih uređaja za pojedinačnu raspodelu hrane.

Svinje starije od dve nedelje moraju sve vreme da imaju pristup svežoj, čistoj i u dovoljnoj količini vodi za piće.

Član 23

Svinjama mora da bude na raspolaganju slama ili drugi odgovarajući materijal odnosno predmeti za zadovoljenje njihovih etoloških potreba da bi se sprečilo grizenje repova i drugi poremećaji njihovog ponašanja.

Član 24

Intervencije na svinjama koje se ne izvode u cilju lečenja ili u dijagnostičke svrhe, kao i one koje se ne odnose na propisano obeležavanje koje mogu da prouzrokuju povrede ili gubitak osetljivog dela tela ili promenu građe kosti, nije dozvoljeno obavljati.

Izuzetno iz stava 1. ovog člana mogu da se vrše sledeće intervencije:

- 1) bruse zubi prasadi do sedmog dana starosti, pri čemu se oblikuje glatka površina zuba;
- 2) skraćuju zubi nerastovima kada je to potrebno zbog sprečavanja povreda drugih životinja ili iz sigurnosnih razloga;
- 3) skraćuju repovi;
- 4) kastrira prasad na način koji onemogućava kidanje tkiva;
- 5) stavljaju nosni obruči (prstenovi) svinjama koje se drže van objekata.

Skraćivanje repova i zuba obavlja se samo kada postoji opasnosti od povreda i povređivanja vimena krmača, ušnih školjki ili repova drugih životinja.

Da bi se izbeglo izvođenje intervencija iz stava 3. ovog člana, potrebno je sprovesti mere za sprečavanje grizenja repova i drugih poremećaja u ponašanju svinja odnosno obratiti pažnju na okruženje u kome svinje žive i gustinu njihove naseljenosti i na osnovu toga promeniti nepovoljne životne uslove ili način njihovog uzgajanja.

Intervencije iz stava 2. ovog člana mogu da obavljaju veterinar i drugo obučeno lice pod nadzorom veterinara.

Kastraciju i skraćivanje repova prasadi starije od sedam dana obavlja samo veterinar uz upotrebu anestezije i dugotrajne analgezije.

2.2. Način držanja i uzgajanja pojedinih kategorija svinja

Član 25

Nerastovi se uzgajaju u boksovima koji moraju da budu izgrađeni tako da nerast može da se okrene bez teškoća, da može da čuje, vidi i nanjuši druge svinje.

Površina poda boksa za odraslog nerasta mora da iznosi najmanje 6 m².

Ako je boks u kome se drži nerast namenjen i za pripust, površina poda za odraslog nerasta mora da iznosi najmanje 10 m².

Zidovi između boksova moraju da budu dovoljno visoki da spreče nerasta da se uspne ili iskoči u susedni boks.

Član 26

Krmače i nazimice se drže u grupama od četvrte nedelje nakon osemenjivanja do poslednje nedelje pre očekivanog prašenja.

Nije dozvoljeno vezivanje krmača i nazimica.

U objektu u kome se uzgaja manje od 10 krmača i nazimica, one mogu da se drže u individualnim boksovima, tako da imaju dovoljno prostora da mogu da se okrenu bez teškoća.

Stranice boksa u kome se nalazi grupa svinja iz stava 1. ovog člana moraju da budu duže od 2,8 m, a ako se u grupi nalazi manje od šest životinja stranice boksa moraju da budu duže od 2,4 m.

Potrebno je preduzeti sve mere da između svinja u grupi ne dođe do ispoljavanja agresivnosti.

Suprasne krmače i nazimice moraju da budu, ukoliko je to potrebno, podvrgnute tretmanu uklanjanja endoparazita i ektoparazita, a pre smeštanja u boksove za prašenje moraju da budu temeljno očišćene, odnosno oprane.

Nedelju dana pre predviđenog datuma prašenja, suprasnim krmačama i nazimicama se obezbeđuje čist i suv prostor za odmor, kao i odgovarajući materijal od koga su izgrađena mesta za prašenje.

Svakoj suprasnoj krmači ili nazimici mora za ležište da bude obezbeđen dovoljno veliki prostor za nesmetano prašenje i za pomoć pri prašenju.

Boksovi za prašenje moraju da imaju pregradu kojom se prostor za prašenje odvaja od preostalog dela boksa.

Svim suprasnim svinjama treba obezbediti dovoljno hrane sa visokim sadržajem celuloze i dovoljno hrane bogate energijom, kako bi životinje bile site i zadovoljile potrebu za žvakanjem.

Član 27

Sisančad mora da bude smeštena u dovoljno zagrejanom prostoru koji je čist, suv i udoban.

Prostor za ležanje mora da bude prekriven slamom ili drugim odgovarajućim materijalom i dovoljno prostran kako bi se omogućilo da se sva prasad istovremeno odmara.

Kada se krmače drže po uklještenom sistemu, prasad mora da ima dovoljno mesta za nesmetano sisanje.

Prasad se zalučuje posle 28 dana starosti.

Izuzetno od stava 4. ovog člana, prasad može da se zaluči:

1) posle 21 dana starosti, ako se prebaci u očišćene i dezinfikovane objekte koji su odvojeni od objekata za krmače;

2) i pre 21 dana starosti, ako je to potrebno, zbog dobrobiti ili zdravlja krmača ili prasadi.

Član 28

Prasad jedne krmače, starosti od četvrte do desete nedelje, prebacuje se u grupe što pre nakon zalučenja.

Pri formiranju grupe prasadi preduzimaju se sve potrebne mere za sprečavanje međusobnih borbi koje prelaze granice prilagođavanja.

Prasad iz stava 1. ovog člana i tovljenici čine stabilne grupe i minimalno se mešaju sa drugim grupama.

Ako je pri formiranju grupe potrebno mešati prasad koja nije navikla jedna na drugu, to treba učiniti što pre, a najkasnije sedam dana posle zalučenja i tada treba obezbediti da prasad može da beži i skriva se od ostale prasadi kako bi se smanjila agresivnost prasadi pri mešanju.

Kad se utvrde znaci uporne borbe između prasadi, potrebno je dodati slamu u boks ili drugi materijal za istraživanje i igru, a naročito agresivne jedinice moraju da se izdvoje iz grupe.

Upotreba umirujućih sredstava za agresivnu prasad dopuštena je samo u izuzetnim slučajevima, kada odobri veterinar.

3. Način držanja i uzgajanja kokošaka nosilja

Član 29

Objekti u kojima se drže kokoške nosilje moraju da budu primereno osvetljeni i izgrađeni tako da sve kokoške budu jasno vidljive, da vide jedna drugu i svoju okolinu i da pokazuju uobičajeni stepen aktivnosti.

Ako je u objektima osvetljenje prirodno, otvori za svetlo moraju da budu izgrađeni tako da svetlost bude jednako raspoređena u prostoru.

Da bi se sprečile zdravstvene smetnje i promene u ponašanju kokošaka nosilja, u prvim danima nakon naseljavanja u objekat, režim osvetljenja mora da bude u skladu sa zahtevima i normativima hibrida koji se uzgajaju.

U okviru dnevnog ritma kokošaka nosilja mora da bude najmanje osam sati neprekidnog mraka da bi se životinje odmorile, a zamračivanje i osvetljenje mora da bude postupno.

U objektima u kojima se drže kokoške nosilje treba izbegavati jaku, stalnu i iznenadnu buku.

Objekti i oprema redovno se čiste i dezinfikuju i uklanja se feces i uginule životinje, a pre ponovnog naseljavanja objekta kokoškama nosiljama obavezno se obavlja detaljno čišćenje i dezinfekcija.

Ako se kokoške nosilje u objektu drže u kavezima, ti kavezi moraju da budu takvi da one ne mogu pobeći.

Kavezi iz stava 7. ovog člana koji imaju dva ili više sprata moraju da budu postavljeni tako da se omogući nesmetana kontrola svih kaveza i pristup do svake kokoške nosilje.

Vrata kaveza moraju da budu takvog oblika i veličine da iz kaveza može da se izvadi ili u njega stavi odrasla kokoška nosilja, a da joj se tim postupkom ne prouzrokuju patnje ili ozlede.

Član 30

Da bi se sprečilo kljucanje perja i kanibalizam kod kokošaka nosilja obučeno lice može da skraćuje kljunove pilićima mlađim od 10 dana.

Član 31

Kokoškama nosiljama koje se uzgajaju na alternativni način mora da se obezbedi:

- 1) prostor za hranjenje od najmanje 10 cm za svaku kokošku nosilju koja se hrani iz ravnih hranilica i najmanje 4 cm prostora za svaku kokošku nosilju koja se hrani iz okruglih hranilica;
- 2) prostor za napajanje od najmanje 2,5 cm za svaku kokošku nosilju koja se napaja iz ravnih pojilica i najmanje 1 cm prostora za svaku kokošku nosilju koja se napaja iz okruglih pojilica ili najmanje jedna pojilica na 10 kokošaka nosilja koje se napajaju iz kapljičnih pojilica sa tacnicama ili ako se za napajanje koriste podne pojilice pristup do bar dve pojilice za svaku kokošku nosilju;
- 3) najmanje jedno gnezdo za sedam kokošaka nosilja, a ako je predviđeno grupno gnezdo, to gnezdo mora da zahvata najmanje 1 m² prostora u objektu, za svakih 120 kokošaka nosilja;
- 4) odgovarajuće grede bez oštih ivica dužine najmanje 15 cm po jednoj kokoški nosilji, s tim da grede ne smeju da budu nameštene iznad prostirke, da udaljenost između pojedinih greda iznosi najmanje 30 cm i da udaljenost između grede i zida iznosi najmanje 20 cm;
- 5) površina sa prostirkom od najmanje 250 cm² koja pokriva najmanje jednu trećinu površine poda objekta, s tim da prostirka mora da bude čista, suva, od rastresitog materijala i da ne šteti zdravlju kokoške nosilje.

Pod mora da bude napravljen od odgovarajućeg materijala koji neće ometati aktivnosti i fiziološke potrebe kokošaka nosilja.

Ako se kokoške nosilje uzgajaju na alternativni način u objektu koji ima više nivoa koji omogućuju slobodno kretanje između nivoa, pored uslova iz stava 1. ovog člana, u objektu ne sme da bude više od četiri nivoa, prostor između nivoa meren iznad glave kokoške nosilje mora da iznosi najmanje 45 cm i nivoi moraju da budu takvi da feces ne pada sa gornjih na donje.

Ako se kokoške nosilje uzgajaju na alternativni način u objektu koji ima uređen ispust, mora da bude obezbeđeno više otvora koji su razmešteni po celoj dužini objekta za njihov izlazak u ispust.

Svaki otvor iz stava 4. ovog člana mora da bude visine najmanje 35 cm i širine najmanje 40 cm, s tim da za grupu od 1000 kokošaka nosilja, imajući u vidu sve otvore, mora da bude obezbeđeno ukupno 2 m otvora.

Ispust iz stava 4. ovog člana mora da: ima površinu koja odgovara gustini naseljenosti kokošaka nosilja i prirodi terena; bude ograđen; ima odgovarajuće pojilice ako je to potrebno da bi se zadovolje potrebe za vodom kokošaka nosilja; ima zaklon koji štiti kokoške nosilje od nepovoljnih vremenskih uslova i grabljivaca.

Gustina naseljenosti kokošaka nosilja koje se uzgajaju na alternativni način ne sme da bude veća od devet kokoški nosilja po m² korisne površine.

Član 32

Kokoškama nosiljama koje se uzgajaju u neobogaćenim baterijskim kavezima mora da se obezbedi:

- 1) da za svaku kokošku nosilju površina poda bude najmanje 550 cm² površine kaveza, mereno u vodoravnoj ravni, što se primenjuje bez ograničenja, ne uključujući prostore za hranjenje koji smanjuju raspoloživu površinu;
- 2) da svaki kavez ima hranilicu dužine najmanje 10 cm po jednoj kokoški, koja se može koristiti bez ograničenja;
- 3) da svaki kavez ima pojilicu u obliku korita za neprekidno napajanje vodom jednake dužine kao i hranilica ili da ima kapljične pojilice ili šolje za napajanje. Ako su mesta za napajanje opremljena fiksno postavljenim pojilicama, tada u svakom kavezu moraju da se nalaze najmanje dve šolje za napajanje ili dve kapljične pojilice;
- 4) da svaki kavez ima visinu od najmanje 40 cm na najmanje 65% površine i da na bilo kojoj tački nije niži od 35 cm;
- 5) da pod bude napravljen od materijala koji na odgovarajući način podupire svaki prema napred okrenuti prst na obe noge. Nagib poda ne može da bude veći od 14% ili 8°. Ako pod nije napravljen od pravougaone žičane mreže njegov nagib može da bude veći;
- 6) da svaki kavez bude opremljen odgovarajućim materijalom za trošenje kandži.

Član 33

Kokoškama nosiljama koje se uzgajaju u obogaćenim baterijskim kavezima mora da se obezbedi:

- 1) površina poda od najmanje 750 cm² za svaku kokošku nosilju, od čega 600 cm² mora da bude korisna površina za kokošku nosilju, visina kaveza, osim visine iznad korisne površine za kokošku nosilju, od najmanje 20 cm i ukupna površina poda koja nije manja od 2000 cm² po kavezu;

2) gnezdo;

3) prostirka koja je čista, suva, od rastresitog materijala, koja omogućava kljućanje i čeprkanje i koja ne šteti zdravlju kokoške nosilje;

4) odgovarajuće grede, dužine najmanje 15 cm za svaku kokošku nosilju;

5) hranilica dužine najmanje 12 cm za svaku kokošku nosilju i sistem za napajanje u svakom kavezu, s tim da najmanje dve pojilice moraju da budu dostupne svakoj kokoški nosilji ako se koriste kapljične pojilice sa tacnicama za napajanje;

6) kavez opremljen odgovarajućim materijalom za trošenje kandži.

Zbog lakše kontrole, naseljavanja ili vađenja kokošaka nosilja, prolaz između pojedinih redova kaveza mora da bude širok najmanje 90 cm, a udaljenost od poda objekta do prvog reda kaveza mora da iznosi najmanje 35 cm.

4. Način držanja i uzgajanja pilića za tov

Član 34

Pilićima za tov hrana treba da bude stalno dostupna, a mogu da se hrane i uredovnim obrocima.

Pilićima za tov hrana ne sme se da se uskrati više od 12 sati pre očekivanog vremena klanja.

Pojilice treba da budu postavljene i održavane tako da se spreči prosipanje tečnosti.

Član 35

Svi pilići za tov moraju da imaju pritup prostirki, koja mora da bude suva i rastresita po površini.

Član 36

Ventilacija u objektu mora da bude dovoljna da spreči pregrevanje prostorija, kao i da u kombinaciji sa sistemom za grejanje spreči visoku vlažnost vazduha.

Član 37

Prostorija u kojoj se uzgajaju pilići za tov treba da bude osvetljena, a intenzitet svetlosti mora da bude najmanje 20 luksa tokom perioda osvetljenosti, mereno u nivou očiju ovih pilića i da osvetljava najmanje 80% korisne površine pilića za tov, s tim da intenzitet osvetljenja može privremeno da se smanji, po preporuci veterinara.

Sedam dana od smeštanja pilića za tov u objekat do tri dana pre klanja, osvetljenje mora da bude takvo da u toku 24 sata najmanje šest sati ukupno bude period mraka, pri čemu period neprekidnog mraka traje četiri sata.

Član 38

Nivo buke u objektu mora da bude sveden na najmanju moguću meru.

Sva oprema u objektu a naročito ventilatori i oprema za hranjenje mora da bude izgrađena, smeštena i da se koristi i održava tako da stvara najmanju moguću buku.

Član 39

Vlasnik, odnosno držalac pilića za tov mora da obezbedi pregled pilića za tov najmanje dva puta dnevno.

Pilići za tov koji su ozbiljno povređeni ili ispoljavaju simptome oboljenja kao što je otežano kretanje, izraženi ascites ili malformacije, tretiraju se na odgovarajući način ili se odmah lišavaju života na human način.

Član 40

Objekti i oprema redovno se čiste i dezinfikuju, a pre ponovnog naseljavanja pilićima za tov obavezno se obavlja detaljno čišćenje i dezinfekcija objekta i zamena prostirke.

Član 41

Da bi se sprečilo čupanje perja i kanibalizam, pilićima za tov mlađim od 10 dana mogu da se skrate kljunovi.

Član 42

U prostoru ili prostoriji u kome se uzgajaju pilići za tov maksimalna gustina naseljenosti ovih pilića je 33 kg/m².

Član 43

Vlasnik, odnosno držalac pilića za tov čuva u objektu dokumentaciju koja sadrži sve tehničke podatke o objektu i opremi, podatke o načinu držanja i uzgoja pilića za tov, kao i evidenciju u skladu sa ovim pravilnikom.

Član 44

Vlasnik, odnosno držalac pilića za tov može da uzgaja ove piliće tako da je njihova gustina naseljenost veća od 33 kg/m², ali ne veća od 39 kg/m² i o tome obaveštava ministarstvo nadležno za poslove veterinarstva koje kontroliše uslove za dobrobit životinja u objektu, način držanja i uzgajanja pilića za tov i evidenciju koja se u skladu sa ovim pravilnikom vodi.

Član 45

Vlasnik, odnosno držalac pilića za tov koji ove piliće uzgaja tako da je njihova gustina naseljenost veća od 33 kg/m² mora da obezbedi ventilacioni sistem i sistem za zagrevanje i hlađenje objekata koji omogućavaju da:

- 1) koncentracija amonijaka ne prelazi 20 ppm i da koncentracija ugljendioksida ne prelazi 3000 ppm, mereno u nivou glave pilića za tov;
- 2) temperatura vazduha u objektu ne prelazi spoljnu u temperaturu više od 3°C, ako je spoljna temperatura izmerena u hladu 30°C;
- 3) relativna vlažnost vazduha u objektu izmerena tokom 48 sati ne prelazi 70%, ako je spoljna temperatura ispod 10°C.

Vlasnik, odnosno držalac pilića za tov iz stava 1. ovog člana mora da obezbedi da pilići za tov u poslednjih najmanje sedam uzastopnih kontrola jata imaju nivo kumulativnog dnevnog mortaliteta manji od 1% uvećan za broj koji se dobija množenjem 0,06% sa brojem dana starosti jata u vreme kad je zaklano.

5. Način prometa pojedinih vrsta i kategorija životinja

Član 46

Promet pojedinih vrsta i kategorija životinja, odnosno uvoz, izvoz, prevoz i prodaja životinja koje se uzgajaju u proizvodne svrhe obavlja se na takav način da se životinjama obezbede uslovi za dobrobit u prostoru, objektu i prevoznom sredstvu u kome životinje borave i prevoze se do njihove prodaje.

IV SADRŽINA I NAČIN VOĐENJA EVIDENCIJE O ŽIVOTINJAMA

Član 47

Pravna i fizička lica, odnosno preduzetnici koji se bave držanjem, uzgajanjem i prometom životinja u proizvodne svrhe vode evidenciju o kretanju, ishrani, lečenju i uginuću životinja.

Pravna i fizička lica, odnosno preduzetnici koji se bave držanjem, uzgajanjem i prometom pilića za tov, pored evidencije iz stava 1. ovog člana vode i evidenciju o proizvodnji.

Evidencija iz st. 1. i 2. ovog člana vodi se i čuva u objektu u pisanoj ili elektronskoj formi, najmanje tri godine od poslednjeg unosa podataka o životinji.

Član 48

Evidencija o kretanju životinja sadrži sledeće podatke:

- 1) datum dolaska, odnosno odlaska životinje;
- 2) ukupan broj životinja u objektu;
- 3) identifikacioni broj svake životinje;

- 4) adresu objekta, odnosno gazdinstva polaska životinje i identifikacioni broj tog gazdinstva;
- 5) adresu objekta, odnosno gazdinstva odredišta životinje i identifikacioni broj tog gazdinstva.

Član 49

Evidencija o ishrani životinja sadrži sledeće podatke:

- 1) vrstu i naziv hrane kojom se hrane životinje u objektu;
- 2) naziv proizvođača hrane za životinje;
- 3) datum nabavke hrane za životinje.

Član 50

Evidencija o lečenju sadrži sledeće podatke:

- 1) identifikacioni broj životinje koja je lečena;
- 2) identifikacioni broj gazdinstva sa koga potiče životinja;
- 4) vrsta i naziv leka, naziv proizvođača leka i datum proizvodnje leka;
- 5) datum početka i završetka terapije;
- 6) datum isteka karence.

Evidencija o lečenju sadrži i primerak obrasca koji veterinar koji je sproveo lečenje daje licu iz člana 47. ovog pravilnika.

Član 51

Evidencija o uginućima sadrži sledeće podatke:

- 1) broj uginulih životinja;
- 2) datum uginuća svake životinje;
- 3) uzrok uginuća svake životinje (nalaz veterinara, laboratorijski rezultat);
- 4) način na koji su uklonjeni leševi.

Član 52

Evidencija o proizvodnji vodi se za svaku smeštajnu jedinicu u objektu i sadrži sledeće podatke:

- 1) broj pilića za tov uvedenih u smeštajnu jedinicu;
- 2) poreklo pilića za tov;
- 3) rasu ili hibrid pilića za tov;
- 4) korisna površina za piliće za tov;
- 5) broj nađenih mrtvih jedinki prilikom svake kontrole i uzrok smrti ako je poznat, kao i broj jedinki lišenih života;
- 6) broj pilića za tov koji su ostali u jatu nakon prodaje ili klanja;
- 7) nivo dnevnog mortaliteta i uzroci mortaliteta ukoliko su poznati;
- 8) temperatura vazduha u objektu na dnevnom nivou (maksimalna i minimalna);
- 9) prosečna težina pilića za tov u momentu kada su poslati na klanje;
- 10) broj pilića za tov koji su poslati na klanje i broj mrtvih pilića za tov u vreme dolaska u klanicu.

Ako lice iz člana 47. ovog pravilnika uzgaja piliće za tov tako da je njihova gustina naseljenosti veća od 33 kg/m², evidencija o proizvodnji pored podataka iz stava 1. ovog člana mora da sadrži i podatke o nivou kumulativnog dnevnog mortaliteta.

V PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 53

Odredbe ovog pravilnika kojima se uređuje način držanja i uzgajanja kokošaka nosilja ne primenjuju se na pravna i fizička lica, odnosno preduzetnike koji uzgajaju manje od 350 kokošaka nosilja i priplodno jato kokošaka nosilja.

Odredbe ovog pravilnika kojima se uređuje način držanja i uzgajanja pilića za tov ne primenjuju se na pravna i fizička lica, odnosno preduzetnike koji uzgajaju manje od 500 pilića za tov i priplodno jato pilića za tov.

Pravna i fizička lica, odnosno preduzetnici mogu da se uzgajaju kokoške nosilje u neobogaćenim baterijskim kavezima do 1. januara 2012. godine.

Član 54

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije", osim odredaba čl. 47 - 51. koje stupaju na snagu 1. jula 2010. godine i odredaba čl. 11, 17, 18, 25, 33, 43, 44, 45. i 52. koje stupaju na snagu 1. januara 2012. godine.

**Samostalni članovi Pravilnika o izmenama
Pravilnika o uslovima za dobrobit životinja u pogledu prostora za životinje, prostorija i opreme u
objektima u kojima se drže, uzgajaju i stavljaju u promet životinje u proizvodne svrhe, načinu držanja,
uzgajanja i prometa pojedinih vrsta i kategorija životinja, kao i sadržini i načinu vođenja evidencije o
životinjama**

("Sl. glasnik RS", br. 57/2014)

Član 3

Odredba člana 2. ovog pravilnika primenjuje se na uzgoj kokošaka nosilja najkasnije do 31. decembra 2020. godine.

Član 4

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku Republike Srbije".